

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Ivrisdictione Ecclesiasticâ, & Iudiciis

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 3. De denuntiatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61847](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61847)

erat, cui hodie succedit arbitraria. Idem dicendum de eo, qui accusat de crimine quod quia solus ipse novit, probare in iudicio non potest. *fin. de calum. Tuschus V. calumnia concl. 9. 10. Roder. IV. tit. 6. c. 8.*

II. Ignorantia inculcata facit, ut falso accusans à gravi peccato excusetur: nihilominus ad restitutionem omnium quæ damnatus amisit, obligatur. Ex pe expensas in lite factas, & quæ inde damna proveniunt. Ratio est, quia falsus accusator per ignorantiam, neque ex rebus condemnati, ut suppono, quietam possidet. *Roder. l. cit. non potest intervenire facti ignorantiam ex S. Thom. à milla dicit n. 5.*

III. Qui in causa criminali pactum inquit delerendi, & non prosequendi accusationem institutam, si inde alicui tertio, vel reip. damnum emergat, lethaliter peccat; teneturque restituere quæ transgressus est ordinem iustitiæ.

VI. Non peccat iudex, etiam inferior, si postquam notavit defectum aliquem, inceptam accusationem abrumpt. Sicut enim non tenetur admittere suspectam, ita protendere non tenetur defectuosam. *Calet. q. 68. ar. 3. & ibid. Aragon.*

V. Quæ de falso accusatore dicta sunt, extendi debent ad eos, qui mandant accusationem falsam, consulunt, aut cooperantur efficaciter. Cuncti enim non secus, atque ipse accusator damnorum inde provenientium causa sunt. Quemadmodum in Tractatu de restitut. Theologi communiter docent; *Ar. III. l. 13. c. 19. dub. 7. Liff. 6. 13. dub. 2. & 4. Maranta p. 6. Filius tract. 3. c. 3. Silv. v.*

Consilium num. 9. Tuschus v. accusatio. Concl. 167. Item v. consilium Concl. 762. & 763. Silvest. v. restitut. S. 3. Armilla eod. n. 4. & sequentib. Tabiena V. accusatio n. 5. Cata-neus eod.

§. 3.

De Denunciatione.

I. Denunciatio est manifestatio delicti facta superiori, vel iudici, ut suo munere fungatur, vel providentia ad aliquod damnum corrigendum, vel impediendum. Ex quibus verbis confessum apparet, quo modo ab accusatione differat, sine nimirum, ac modo procedendi, nec non defectu solemnitate à iure requisita ad veram accusationem. *Roder. II. q. 6. diff. rre inter se dicit. i. quia accusatio non potest, nisi per literas fieri, Denunciatio autem potest. c. licet à beato de accusationibus.*

2. Accusationem inscriptio, denunciationem monitio procedit. 3. Accusatio intendit punitionem ordinariæ, & mitius. 4. Accusatio depositionem, denunciatio correctionem inducit. 5. Accusator potest appellare, denunciator non potest nec tenetur verificare suam denunciationem. 6. Quæ denunciatoris finis est, ut mores corrigantur, potest in testem adhiberi, accusator minime. *Ita Roderic. potissimam differentiam agnoscit Laym. l. 3. r. 6. c. 3. quod accusatori incumbit onus probandi, à qua immunis est, denunciator. Moscon. l. 2. de iudicis par. 1. c. 5. Maranta par. 6. iudicior. tit. de denunciatione n. 2.*

II. Non eod. modo ab omnibus divi-

d: videtur. Alii quadruplicem faciunt, ut *Panorm. in c. novit. de iudic. & multi illum secuti. Prima est, evangelica. Secunda Canonica. Tertia regularis. Quarta iudicialis Evangelica sumitur ex c. 18. Matth. & 17. Luca. Canonica à Canonibus introducta est, ex qua vel generaliter vel specialiter facta proceditur ad privationem dignitatum, officiorum, & beneficiorum. Regularis apud Religiosos locum habet, varia ac multiplex secundum ordinum diversitatem. Iudicialis est, qua iudex procedit vel ad satisfaciendum parti, ut recipiat, quod suum est, vel reip. ut crimina puniantur, non tamen ordinaria, sed arbitraria pœna.*

Alii regularem Canonice addentes triplicem assignant, Evangelicam Canonice, & iudicialem, seu civilem, *Canisius & Vallens. l. 5. tit. 1. §. 3.* Theologi, ut *Sily. notat V. denunciatio n. 1.* duplici contenti sunt, unam vocant pœnitentialem, factam pœlato, ut privatae personæ, aliam iudicialem factam eidem pœlato, ut iudici, seu personæ publicæ. *Laym. l. cit. cum Valenti. to. 11. d. 5. Q. 12.* duplicem admittens vocat. Charitativam & iudicialem. Charitativa dicitur, cuius efficiens, & motiva causa est commiseratio erga proximum, ut à malo liberetur, vel pœservedetur. Iudicialem ita definit *Ostiensis. Est criminis alicuius apud iudicem sine inscriptione facta delatio ad pœnitentiam agendam, vel aliam legitimam pœnam imponendam.*

III. Inter charitativam, & iudicialem plures differentie sunt, videlicet.

Prima quo ad finem, qui diversus.

Charitativa intendit emendationem rei, seu denunciati, iudicialis verò satisfactionem, seu compensationem damni & iniuriæ. *Secunda* onus probandi etiam cum periculo famæ & vitæ accusatori incumbit: denunciatiois nomen potius celandum, quam manifestandum est. *Quarta.* Similiter crimen indicatum à denunciante absque necesse, propalandum non est. Accusatio id præcipue spectat, ut cognoscatur publice & puniatur.

Nota. Cum denunciatio apud Pœlatum regularem fit, licet aliis criminibus omnino & auctor ignoretur, nõ obstat, quo minus ea notitia ad bonam gubernationem uti possit, adeoque circa ipsum reum, de quo propterea, cum res exigit, quoad loci, & muneris sui officii mutationem disporre poterit, ea tamen discretionem, & cautela, ut nec ipsi, nec ulli alteri causa detur suspicandi mutationem ex aliquo facto vel delicto originem habere. Quod si scandalum, vel gravis perturbatio timenda sit, non tantum nulla mutatio facienda, sed in super honorandus est reus, ut monet bene *Suar. to. 4. de relig. l. 10. c. 10. n. 13.*

IV. De Evangelica breviter, quia alterius loci est, notanda sunt, quæ sequuntur.

Primo unusquisque tenetur proximum suum monere, & corripere de peccato mortali, si potest sine gravi damno, & credit profuturum, nec absque sua monitione illum emendatum iri, & tempus opportunum est. Quando autem servato ordine *Matth. 18. præscri-*

pro, non acquiescit reus, superiori denunciandus est, à quo corrigatur,

Secundo, ut præceptum de correctione proximi & denunciatio graviter obliget, debet adesse certa peccati commissi notitia, spes conversionis, & monendi opportunitas,

Tertio, de veniali peccato nullus necessario monendus aut corripiendus est, nisi grave damnum, aut scandalum timeatur. *Sily. q. 1.*

Quarto, quando peccatum publicum est, vel proximo aut reip. perniciosum ante omnem monitionem denunciare superiori potes.

Quinto, contra charitatem peccat, qui proximum suum iam emendatum sua vel alterius correctione nihilominus ad superiorem defert, nisi forte probabilis timor sit, brevi relapsurum, aut immeriti alicui malo succurrendum esset. *Navar. c. 24. n. 12.*

Sexto, quando correctio fraterna servato charitatis onere nullum effectum habet, & reus obstinatus est, iudicialiter procedere superior potest, ut testibus convocatur, & pro meritis puniatur. *Sily. v. Correctio v. Barb. in c. 20. de testibus in 6. Santh. l. 6. cons. 2. dub. 2.*

V. De Canonica denunciatione legimus & admonendi 2. q. 7. subditis cavendum, ne plus quam expedit, subiecti sint, ne dum student plus quam necesse est, hominibus subiecti, compellantur vitia castiganda esse potius, quam metu offensionis celanda. Quem in finem ordinatur Denunciatio canonica contra Prælatos Ecclesiarum, & monasteriorum quos clerici & monachi, quando non acquiescunt monitioni, deferre

possunt ad superiorem, quia nimirum interest habere bonos pastores animarum, & prælatos. c. 2. c. 3. cum dilectus 20. de accusat. Et verò duplex est, specialis, in qua privati hominis bonum intenditur & generalis, seu publica, ut quando agitur de impedimentis matrimonii. Permissum est enim cuilibet, impedimentum canonicum, quod inter contrahentes est, imò tenetur, ut Sanchez probet. l. 3. disp. 13. denunciari iudici ecclesiastico, c. Tua nos de cognat. Spirit. Arg. c. aud. iter 8. q. 1. v. Moscon. l. 2. par. 1. c. 5. l. l. Clarum l. 5. Q. 7. Damhaud. in pract. crim. c. 6. Marantapag. 158. Navar. c. 22. n. 83. Covar. de matrim. par. 2. c. 6 §. 10. Fill. tract. 10. c. 5. n. 185.

VI. Ad prædictam denunciationem aliqui ex officio obligantur, uti sunt ab Episcopis & Prælati ad id deputati; alii non ex officio, sed charitate & zelo promovendi bonum publicum. Omnibus verò non tantum permittitur, iure canonico saltem, sed præcipitur quoque iure naturali, quando personæ alicui, aut reip. grave damnum imminet, quod per aliud medium averti & impediri non potest. Unusquisque enim proximo suo extremè laboranti succurrere debet, quemadmodum sibi vellet in eadem necessitate constituta. *Nav. c. inter verba Corol. 63. Archid. Sily. Angel. Innoc. in c. Novit. de iudic. n. 4. Sotus. l. de secreto deteg. membr. 2. Q. 4. concl. 2. Filius. tract. 28. c. 8. n. 15. & 152.*

Non permittuntur denunciare iure civili præcipue 1. infames 2. inimici 3. conspirantes ad denunciandum, 4. nominatim excommunicati 5. publici concubinarij. l. cum oporteat. c. cum dilectus de accusat. & Barb. ibid. sed Antonius

par. 2.

Par. 3. tit. 9. c. 9. quemlibet admitti credit dummodo zelo denunciet. cum l. & A. de sent. & re iudicata.

VII. Quod regularem denunciationem atinet ultra am religiosis hominibus operæ pretium non videtur, pluribus exponere, quia illis proptia est. Sicut tamen id minimè satisfacit, pro libidine sua, & beneplacito confutere potest accuratissimum scriptorem *Emman. Rodericum. To IV. QQ. regular. T 8 c. 1 & sequ. Caramuelem in Theologia regulari l. 12. Susrium to. 18. de relig. l. 10. c. 8. & sequ. Card. Lugo Disp. 37. sect. 14. Spatharium in aurea methodo. Tract. 5. Chistlerium de Iudice Regularium cap. 16. Armillam v. Denunciatio.*

VIII. Superest igitur Denunciatio Iudicialis, cuius duo genera ponuntur, ita ut alia sit publica, alia privata. Publica punitionem criminis publicam, privata denunciantis propriam utilitatem respicit, ut pro damno vel iniuria illata satisfiat. Filius, & servis potillimè servit. Sine remedium ordinarium vel extraordinarium, frustra quærunt aliqui, cum videamus hoc saltem tempore, tam illius, quam propriæ accusationis usum frequentem esse. Rem ipsam verò considerando locum habet distinctio. Secundum ius civile commune denunciatio remedium extraordinarium est, quæ per eam non proceditur nisi in certis casibus jure permissis: secundum consuetudinem verò, & ius Canonicum dici potest ordinarium, sicut accusatio. Nam sæcularis fiscus habet advocatos, & syndicos suos ad denunciandum crimina, & ad illorum

denunciations procedunt Iudices: secundum Ius Canonicum vero Prælati non minus per denunciationem, quam accusationem procedere potest. *c. Qualiter. & quando. de accusat. Marana de ord. iudicior. Par. 6 hoc Tit. Az. 111. l. 13. c. 21 Dub. 2. Iul. Clarus. q. 7. Silv. v. Denunciatio Laym. l. Tr. 6. c. 3. Vallens. l. 5. Tit. 1. §. 5.*

IX. Hinc sequitur Iudicem sæcularem duobus modis ad iudicandum impelli. Primò quidem per publicam denunciationem officialium, qui ad id muneris deputati sunt qui tamen non existiment necessarium esse ipsorum delinquentium nomina Magistratui indicare (excepto hæresis peccato) sed sufficere, si moneant, vigilandum esse, & attendendum, ne quid Resp. damni patiatur, quia non desint v.g. viacom infessores, incendiarii proditores & similes boni communis otiores. *Filium. Tr. 28 c. 8. n. 143.*

Secundò per denunciationem à quolibet alio propositam, qui vel boni publici vel privati & proprii desiderio agitur: specialiter autem legibus cautum est, ut eorum præcipue denunciations Iudex suscipiat, quibus accusare prohibetur, cuiusmodi sunt servi, domestici, rustici oppressi, & similes. *l. 1. Tit. de off. præf. urbis Abb. inc. Norit. de iud.*

Hodie contra leges civiles obtinisse *Clarus meminit l. cit.* consuetudinem, ut quilibet Iudicem adeat ac denunciet iniuriam sibi alteri factam, idque expedire, ut eatenus crimina manifestentur, & puniantur.

X. Ecclesiasticus Iudex per denunciationem

ciationem iudicalem procedere potest in hisce casibus.

Primo, quando clericus clericum denunciat, aut conqueritur adversus Prælatum de iniusta oppressione.

Secundo, quando laicus propter crimen ex se Ecclesiasticum denunciatur cuiusmodi est hæresis, & simonia.

Tertio, quando propter defectum Iudicis laici crimen in foro civili non auditur, vel quia secularis Iudex non fungitur officio suo, vel quia officium vacat, vel quia pro tyranno habetur: demique quilibet de defectu sit, ad Ecclesiasticum Iudicem via per denunciationem, vel querelam patet.

Quarto, ratione pacis ruptæ, aut iuramentum non servari etiam à laicis.

Quinto, cum miserabiles personæ auxilium implorant.

Sexto, cum de damno illato constat, & auctor laet. Vnus enim Ecclesiæ fert, ut tunc in oculum auctorem, donec satisfaciatur, excommunicatio feratur: quin etiam in scientes, nisi revelent, *c. si sacerdos de officio Ordinis*.

Denique in omnibus causis spiritualibus, & quæ spiritualibus annexæ sunt, ut quando agitur de matrimonio impediendo, vel dissolvendo *c. ad dissolvendum de despons. impub. c. tua nos. de cognat. spirit. Az. III. l. 13 c. 21 Dub. 4. Filliu. Tract. 40 c. 7. n. 222 Toletus l. 5 c. 57.*

VI. Iure civili cautum est, ne syndici stationarii, & similes, de quibuslibet, sed notoriis criminibus tantum denuncient. *l. Ea qua. C. de accus. stationarii* vocantur apparitores dispersi per vicos, & provincias certis locis, ut magistratibus denuncient flagitia, quæ perpe-

trantur. *l. i. de off. Pref. vrbis. l. 31. C. de episc. & cler.* Nam in certis & parum exploratis Iudicem occupari non expedit. Consuetudo tamen obviavisse videtur, ut quælibet delicta etiam minus ceptæ deferantur, modo apud Iudicem probari queant. Eandem licentiam privatus quilibet habet ex consuetudine, ut denunciare possit delictum, sive publicum & notorium, sive privatum, & paucis notum, dummodo verè commissum sit, & sine falsi suspitione narretur. *Speculator §. Quid sit Denunciatio n. 9. Clarus l. 5. §. fin. q. 7. num. 7. Maranta pag. 135. n. 26. Decianus l. 5. c. 30. Damhead c. 6. Monnet autem Laym. l. 3. rr. 3. par. 2. c. 4. n. 14.* hodie liberalius admitti denunciations privatorum, quia abundavit iniquitas, in notabile damnum communitatis. Quamvis non sine discretionem Iudici procedendum, præsertim, quando contra graves personas, & nullâ infamiam laborantes denunciatio fit.

XII. Qui falso denunciavit aliquem, re cognita in expensas condemnatur teste *Jul. Claro l. cit. n. 12.* ubi communem esse sententiam affirmat. At *Lancelott. l. 4. T. 1.* deficientem in probatione suspendi dicit à officio, & beneficio donec innocentiam suam probaverit, quod fiet per arbitrium Iudicis aliquo modo excogitato. Vnius testis fides sufficit. Neque hoc durum videatur, quæ tam denunciator iudiciales quàm calumniator, non instructus argumentis & probationibus præsumitur calumniam machinatus.

Excipe syndicos, stationarios, & similes officiales, quorum munus est delinquentes prodere. Cum enim ex officio

denuntient, cessat calumniæ præsumptio. Si tamen aliunde constaret, limites officii sui, & recti transgressos esse, odio vel invidia alicui falsum crimen affluxisset, non tantum in expensas, sed alia quoque arbitraria pœna puniendi essent. *Silv. v. Detractio. n. 5. Iul. Clarus. l. cit. Speculat. Rubr. de denunci. Dambaud c. 6 n. 8. Valens. l. 5 T. 1. Batarid. ad q. 62. Clarin 13.*

Quod si iudex omiserit victum in expensas damnare, per totum diem quo sententia lata est, poterit victor petere & instare, ut iudex suppleat condemnationem expensarum, & suppleere tenetur, quia quoad hunc effectum toto illo die officium ipsius durare censetur. *l. Paulus 1 Tit. de re iud. Ripa in l. dies §. hoc autem. Tit. de damno infecto.*

XIII. Præter hæc alii modi suppetunt iniuriam sibi illatam prosequendi, puta manifestando iudici per supplicationem, aut querelam. Supplicatio lapis adiutorii est miserabilium personarum & humili obsecratione fit, implorando benignitatem iudicis. Querela simplici relatione contenta est, nihil aliud intendens, quam ut iudex, vel superior eo modo, qui sibi optimus videtur, subveniat. Et hunc modum procedendi hodie in Italiâ accusationi solenni per desuetudinem extinctæ successisse testatur *Clarus. q. 10.* Libellus enim non datur, sed simpliciter fit quædam scriptura, & offertur loco libelli. Debet autem continere nomen accusatoris, accusati, iudicis, & criminis commissi: item quo loco, anno & mense commissum fuerit, nec non diem quoque dati ipsius libelli. Reliquos defectus circa solennitates, & requisita iuris communis iudex sup-

plet. Quanquam si præter eiusmodi querelam se ipso oblatam nec denunciatio alia, nec infamia vel aliud, quæ via ad inquirendum aperiretur adesse, non deberet iudex procedere. Procedere nihilominus videmus consuetudinis clypeo se munientes, de qua an legitime præscripta sit tot vicis doctrina & integritate vitæ conspicuis improbantibus, & contradicentibus, merito dubitari potest. *Felin. in c. Querelam de iur. Maranta Par. 6 Tit. secundus actum. n. 102 & sequens.*

§. 4.

De Inquisitione.

I. Inquisitio triplex est. Prima omnino generalis, qua de nullo specialiter, sed in confuso, & generaliter inquiritur, leges, an labes statuta, an delicta vigeant. Visitata cum primis est visitatoribus provinciarum, & canobiorum. Secunda omnino specialis de certa persona, & noxa. An Titius furtum, an Caius simoniam commiserit? Tertia mixta est, cum vel sola culpa, vel sola persona nota est. *Panorm. in c. qualiter, & quando. de accus. Silv. v. Inquisitio. Roder. To. 17. Tit. 8 c. 5 Diaz. in Pract. Crim. c. 1. Generalem inquisitionem Mosconius h. 2 par. 1. c. 5. vocat præparatoriam, specialem vero solennem. Folier. par. 2 v. Denunc. facta Clarus §. fin. q. 3. & 6. Zozola Par. 2 v. Inquisitio. Layman. l. 3. Tr. 6. c. 2. num. 31.*

II. Generalis inquisitio non tantum licita sed etiam necessaria, & præcepta est. *c. Romana 1 §. sane de censib. in 6. Pro-*

posita